

A SZEGÉNYSÉG, A TÁRSADALMI KIREKESZTÉS ÉS A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS ELLENI KÜZDELEM

A szegénység, a társadalmi kirekesztés és a megkülönböztetés elleni küzdelem terén a tagállamoknak nyújtott támogatás révén az Európai Unió az európai társadalom befogadó jellegét és kohézióját szándékozik erősíteni, és lehetővé kívánja tenni minden polgár számára a lehetőségekhez és erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférést.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 19., 145–150., valamint 151–161. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem az EU és a tagállamok egyik kifejezett célja a szociálpolitika terén. Az EUMSZ 153. cikkével összhangban a társadalmi integrációt kizárólag nem jogalkotási együttműködés keretében – a nyitott koordinációs módszerrel (OMC) – lehet elérni, az EUMSZ 19. cikke azonban lehetővé teszi az EU számára a megkülönböztetés elleni küzdelemre irányuló fellépést olyan formában, hogy a potenciális áldozatok számára jogi védelmet kínál, és ösztönző intézkedéseket dolgoz ki.

EREDMÉNYEK

A. A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem

1975 és 1994 között az Európai Gazdasági Közösség számos kísérleti projektet és programot hajtott végre a szegénység és a kirekesztés leküzdésére. Megfelelő jogalap hiányában azonban az e téren folytatott közösségi tevékenységet folyamatosan vitatták.

Megváltozott a helyzet az Amszterdami Szerződés 1999. évi hatálybalépésével, mivel az a társadalmi kirekesztés felszámolását a közösségi szociálpolitikai célok egyikeként határozta meg. Amint azt az EUMSZ 160. cikke is előírja, 2000-ben létrehoztak egy szociális védelemmel foglalkozó bizottságot a tagállamok közötti, illetve a Bizottsággal való együttműködés előmozdítására.

A 2000-ben elindult lisszaboni stratégia létrehozott egy figyelemmel kíséresi és koordinációs mechanizmust, amelynek része a célkitűzések megállapítása, a szegénység mérése mutatókon és referenciaértékeken alapulva, iránymutatások a

tagállamok részére, valamint nemzeti cselekvési tervek a szegénység ellen. A nyitott koordinációs módszert – a közös célkitűzésekről való megállapodáson és az e célok elérése felé tett előrehaladás közös mutatók alkalmazásával történő mérésén alapuló, önkéntes politikai együttműködési folyamatot – alkalmazták, összhangban az egyéb szociálpolitikai területeken alkalmazott gyakorlattal.

2006-ban létrehozták a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén alkalmazott nyitott koordinációs módszer új szakpolitikai keretét, amely három külön területen – társadalmi befogadás, egészségügy és tartós ápolás-gondozás, valamint nyugdíjak – alkalmazott nyitott koordinációs módszert csoportosított és integrált. A szociális területen alkalmazott nyitott koordinációs módszer átfogó céljai között szerepelnek: a férfiak és nők közötti egyenlőség és egyenlő esélyek mindenkinek hatékony szociális védelmi rendszerek révén; kölcsönös, hatékony kölcsönhatás a növekedés, a munkahelyteremtés és a társadalmi kohézió lisszaboni célkitűzései között; jó kormányzás; valamint az érdekeltek bevonása.

A munkaerőpiacról kiszorultak aktív befogadásának elősegítéséről szóló, 2008. októberi [ajánlásával](#) a Bizottság aktualizálta a [Tanács 92/441/EGK ajánlását](#), és javasolta a tagállamoknak „a munkaerőpiacról kiszorultak aktív [befogadását] olyan átfogó stratégia kialakításával és végrehajtásával, amely integrálja a megfelelő jövedelemtámogatást, a befogadó munkaerőpiacokat és a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést”.

Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó, 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégia egyik fontos újítása, hogy új közös célt tűzött ki a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben: az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak arányát 25%-kal csökkenteni kell, és több mint 20 millió embert ki kell emelni a szegénységből. A szegénység és a kirekesztés kockázatának kitett emberek száma 2009 és 2012 nőtt, majd csökkenni kezdett. A 2018. évi adat 8,2 millió eurós csökkenést mutat a 2008. évi kiindulási értékhez (Eurostat) képest.

E célkitűzés elérése érdekében a Bizottság 2010 decemberében elindította a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai platformját, egy sor kulcsfontosságú kezdeményezéssel együtt, mint például az aktív befogadást célzó stratégiák nemzeti szintű értékelése és [a nyugdíjakról szóló fehér könyv \(COM\(2012\) 0055\)](#). 2011 óta a platform éves gyűlésén találkoznak a politikai döntéshozók, a legfontosabb érdekelt felek, valamint a szegénységet átélt emberek.

Mivel a válságnak köszönhetően egyre több ember van kitéve a szegénység kockázatának Európában, a Bizottság további két kezdeményezést fogadott el 2013-ban.

A „Szociális beruházás a növekedés és a kohézió érdekében – szociális beruházási csomag” című, 2013. februári közleményében a Bizottság az emberekbe való szociális beruházás előtérbe helyezésére sürgette a tagállamokat, hogy a gyermekek érdekében való beruházással megtörjék a hátrányos helyzet ördögi körét.

Emellett 2013 októberében a Bizottság [javaslatot](#) nyújtott be a Gazdasági és Monetáris Unió szociális dimenziójának megerősítésére, válaszolva az Európai Tanács felhívásaira. Ennek kulcsfontosságú összetevője a szociális eredménytábla, amely a szorosabb megfigyelést igénylő, Unió-szerte kialakuló fejlemények

felkutatására szolgáló elemzőeszköz. Öt alapvető mutatóból áll: munkanélküliség; ifjúsági munkanélküliség és a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET-) fiatalok aránya; a háztartások rendelkezésére álló jövedelem; a szegénységi arány; valamint a jövedelmek közötti egyenlőtlenségek. A 2014. évi európai szemeszter óta az eredménytábla része az éves növekedési jelentéshez csatolt közös foglalkoztatási jelentésnek, amely stratégiai politikai prioritásokat határoz meg. Emellett 2015-ben három foglalkoztatási mutatót (munkaerő-piaci részvétel, tartós munkanélküliségi ráta és ifjúsági munkanélküliségi ráta) adtak hozzá a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárásnak a riasztási mechanizmus keretében készült jelentéséhez, ezeket azonban nem követik további lépések, mivel a Bizottság feltételezése szerint önmagukban nem súlyosbítják a makrogazdasági pénzügyi kockázatokat. A Parlament számos állásfoglalásban szólított fel további mutatók bevonására, mint amilyen például a gyermekszegénység és a hajléktalanság aránya (lásd a 2015. március 11-i és a 2014. november 25-i állásfoglalásait).

2017 áprilisában az egyre rugalmasabb munkaerőpiacokon a jobb élet- és munkakörülmények felé való elmozdulás támogatása érdekében a Bizottság elindította a [szociális jogok európai pillérét](#). 2017 novemberében a három fő uniós intézmény közösen nyilvánította ki a pillér iránti elkötelezettségét. A pillér három fő területének egyike a szociális védelem és a társadalmi befogadás ([2.3.1. Szociális és foglalkoztatáspolitikai: általános elvek](#)).

A szociális jogok európai pillérét számos jogalkotási és szakpolitikai kezdeményezés elindítására használták fel, mint például az Európai Unióban alkalmazandó átlátható és kiszámítható munkafeltételekről szóló [\(EU\) 2019/1152 európai parlamenti és tanácsi irányelv](#), valamint a szociális méltányossági csomag, amely magában foglalja az Európai Munkaügyi Hatóságot létrehozó [\(EU\) 2019/1149 irányelvet](#) és a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló, 2019. november 8-i [tanácsi ajánlást](#).

B. A hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályok

1997 fordulópontnak tekinthető, mivel egy új cikk – a 13. cikk – került be az Európai Közösséget létrehozó szerződésbe – amely ma az EUMSZ 19. cikke –, amely felhatalmazta a Tanácsot arra, hogy számos új területen is intézkedéseket hozzon a megkülönböztetés leküzdésére, többek között a faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, életkoron, fogyatékonyságon vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés eseteiben. 2003-ban ezt a cikket módosította a Nizzai Szerződés, bevezetve az ösztönző intézkedések lehetőségét.

Ezt követően számos irányelvet fogadtak el:

- a [faji egyenlőségről szóló irányelvet](#) (2000/43/EK);
- a [foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelvet](#) (2000/78/EK);
- valamint a férfiak és nők közötti esélyegyenlőséget célzó számos korábbi irányelvet összevonó, az [egyenlő bánásmódról szóló irányelvet](#) (2006/54/EK).

A megkülönböztetés tilalmáról szóló európai jogszabályok összehasonlító elemzése (2017) kiemeli, hogy ezen irányelvek óriási mértékben erősítették a megkülönböztetés elleni jogi védelmet Európa-szerte, az átültetés során néhány tagállamban keletkezett kisebb hiányosságok ellenére.

További két, az egyenlőséget erősítő irányelvre irányuló bizottsági javaslat tekintetében nem sikerült megállapodást elérni a Tanácson belül: az egyik a vállalatok vezetőtestületeiben a nemek közötti egyensúlyról szóló irányelv (2012-től), a másik a személyek közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló irányelv a foglalkoztatás területén kívül (a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó horizontális irányelv), amelyet 2008-ban javasoltak. A Parlament által is támogatott, a szülési szabadságról szóló irányelvet (2008, egy 1992. évi irányelv módosítása) a Tanácson belüli kétéves patthelyzet után 2015 júliusában visszavonták. Helyette 2019 júniusában elfogadták a szülők és gondozók munkája és magánélete közötti egyensúly megteremtéséről szóló [\(EU\) 2019/1158 irányelvet](#), mint a szociális jogok európai pillére egyik elérendő célját ([2.3.1. Szociális és foglalkoztatáspolitikai: általános elvek](#)). Ez az irányelv szélesebb látókörben helyezi el a gondozási feladatok nők és férfiak közötti megosztását.

C. Uniós finanszírozás

A legfontosabb támogatási eszköz az Európai Szociális Alap (ESZA), amely a megkülönböztetés elleni fellépést és a leginkább hátrányos helyzetben levők munkaerő-piaci hozzáféréseinek támogatását célzó cselekvések társfinanszírozásához is rendelkezésre bocsát uniós pénzeszközöket ([2.3.2. Európai Szociális Alap](#)).

A foglalkoztatás és a szociális innováció európai programját (EaSI) közvetlenül az Európai Bizottság irányítja. A program támogatja többek között a foglalkoztatási és szociális politikák korszerűsítését. Uniós szintű finanszírozást nyújt a megfelelő és tisztességes szociális védelem biztosítása, a minőségi és fenntartható foglalkoztatás előmozdítása, valamint a megkülönböztetés, a társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni küzdelem céljából. Három tengelyének egyike, a Progress terület, pénzügyi támogatást nyújt a szociális és munkaerő-piaci szakpolitikai innovációk teszteléséhez, valamint a szervezeteknek, hogy segítse őket az uniós eszközök és szakpolitikák kidolgozására és végrehajtására irányuló kapacitásuk növelésében.

2014 márciusában a Parlament és a Tanács elfogadta a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapról szóló [223/2014/EU rendeletet](#). Az alap a tagállamok anyagi segítséget nyújtó, a társadalmi befogadást célzó intézkedésekkel párhuzamos fellépéseit támogatja a leginkább rászorulóknak részére.

2018 májusában a Bizottság közzétette az ESZA+ alapról (2021–2027) szóló javaslatát, 101,2 milliárd EUR finanszírozással. Az ESZA+ egybeolvasztja majd az ESZA-t, a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alapot, a foglalkoztatás és a szociális innováció európai programját, az ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezést és az egészségügyi programot.

D. Meghatározott csoportokra vonatkozó uniós stratégiák

2010 novemberében a Bizottság elfogadta a [2010–2020-ra szóló európai fogyatékosügy-i stratégiát](#) (COM(2010) 0636), amely a 2004–2010 közötti fogyatékosügy-i cselekvési tervre épül, és amely az európai fogyatékosügyi igazolvány kísérleti projektjét és olyan jogalkotási intézkedéseket eredményezett, mint például a weblap-akadálymentesítési jogszabály ((EU) 2016/2102 irányelv) és az európai akadálymentesítési irányelv ((EU) 2019/882 irányelv). Ami a nemek közötti egyenlőséget illeti, az új program, a [Stratégiai szerepvállalás a nemek közötti egyenlőségért \(2016–2019\)](#) lépett a fő prioritásokat meghatározó, a nők és férfiak közötti egyenlőségről szóló, 2010–2015 közötti időszakra vonatkozó bizottsági stratégia helyébe. A munkanélküli fiatalok magas számára való tekintettel a Bizottság ifjúsági foglalkoztatási csomagra tett javaslatot 2012-ben, amelyet az ifjúsági garancia követett 2013-ban. Emellett 2016 februárjában a Tanács a Bizottság javaslatára ajánlást fogadott el a tartósan munkanélküli személyek munkaerő-piaci integrációjáról. A Bizottság 2016 decemberében továbbá elindította az Európai Szolidaritási Testületet, új lehetőségeket teremtve a fiatalok számára (2.3.3. Foglalkoztatáspolitikai).

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Lisszaboni Szerződés (EUMSZ 19. cikk (1) bekezdés) egyetértési hatáskörrel ruházta fel a Parlamentet a megkülönböztetés-mentességgel foglalkozó jogszabályok elfogadása terén. A Parlament aktívan részt vett abban a vitában, amely e cikknek a szerződésbe történő beépítését eredményezte, és gyakran felszólította a Bizottságot és a tagállamokat, hogy biztosítsák a kapcsolódó irányelvek hiánytalan és kellő időben történő végrehajtását. Az uniós tagállamokban élő kisebbségek védelméről és megkülönböztetés-mentességéről szóló, [2018. február 7-i állásfoglalásában](#) a Parlament sajnálatát fejezte ki a megkülönböztetés elleni horizontális irányelvvel kapcsolatos előrelépés hiánya miatt, és felkérte a Bizottságot és a Tanácsot, hogy indítsák újra a tárgyalásokat. Ezeket a kéréseket 2018. márciusi, valamint 2019. januári és februári állásfoglalásokban is megismételte, és 2019 októberében plenáris vitát tartott a kérdéssel. A Parlament hangsúlyozta, hogy folytatni kell az egyenlőtlenségek elleni küzdelmet a munkahelyteremtés és a növekedés ösztönzése érdekében, és felszólított a nemek közötti egyenlőség érvényesítésére a költségvetésben és a szakpolitikákban, és hogy bármely új szakpolitika kialakításakor végezzenek nemi szempontú hatásvizsgálatot. Az állásfoglalások a szegénység nemi dimenziója és a nemek közötti nyugdíszakadék miatti aggodalmat is kifejezték (pl. a [2017. június 14-i](#) és [november 16-i](#) állásfoglalások). A [2018. április 17-i](#) állásfoglalása a nők és lányok szerepvállalásának a digitális ágazaton keresztül történő növelésére vonatkozik.

A Parlament több alkalommal is állásfoglalást fogadott el azzal a céllal, hogy megerősítse a hátrányos szociális helyzetű személyek körülményeinek és kilátásainak javítására, valamint a szegénység csökkentésére irányuló uniós fellépéseket (pl. az éves növekedési jelentés foglalkoztatási és szociális vonatkozásairól szóló, 2018. március 14-i [állásfoglalása](#)).

A szociális jogok európai pilléréről szóló, [2017. január 19-én](#) elfogadott állásfoglalásában a Parlament számos kezdeményezést javasolt a szociális dimenzió megerősítésére, ilyen például:

- egy valamennyi foglalkoztatási formára vonatkozó, tisztességes munkakörülményekről szóló keretirányelv;
- a nemzeti minimálbérek európai koordinációja és minőségi teljesítményértékelése;
- minimáljövedelmet biztosító nemzeti rendszerek (lásd a 2010. október 20-i állásfoglalását);
- gyermekgarancia;
- a középiskola kötelező elvégzése;
- az európai gazdasági kormányzás erősebb szociális célok révén történő kiegyensúlyozása.

A Bizottság jelenleg vizsgálja a gyermekgaranciával kapcsolatos fellépés megvalósíthatóságát. Az Ursula von der Leyen vezette új Bizottság kifejezte azon szándékát, hogy gyermekgaranciát, valamint számos egyéb intézkedést javasoljon, mint például a szociális jogok európai pillérének teljes körű végrehajtására irányuló cselekvési tervet, a valamennyi munkavállaló számára biztosítandó tisztességes berről szóló jogi eszközt, a munkanélküli-járadék európai viszontbiztosítási rendszerét és új megkülönböztetés-ellenes jogszabályokat, beleértve a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó új stratégiát.

[Aoife Kennedy](#)

11/2019

